

RONALD DWORKIN:

IZBRANE RAZPRAVE

urednik i autor uvodne studije Aleš Novak,
GV Založba, Ljubljana, 2011. (385 str.)

One can disagree with Dworkin on virtually everything he has written for the past forty years (which I do not) while still, however, thinking that 'Is it jurisprudence without Dworkin?' is something like 'Is it chess without the queen?'

F. Schauer,
The Social Construction of the Concept of Law: A Reply to Julie Dickson,
Oxford Journal of Legal Studies, vol. 25, 3 (2005.)

Izbrane razprave R. Dworkina još je jedna u nizu knjiga prijevoda važnih djela iz područja teorije i filozofije prava objavljenih u slovenskom bibliotečnom nizu Pravna obzorja. Pod glavnim uredništvom prof. dr. sc. Marijana Pavčnika u Pravnim su obzorjima dosad objavljeni prijevodi Kaufmannova *Uvoda u filozofiju prava*, Kelsenove *Čiste teorije prava*, Radbruchove *Filozofije prava* te Posnerova *Prava i literature*. Posebno za uređivanje prijevoda odabranih rasprava R. Dworkina urednički posao povjeren je doc. dr. sc. Alešu Novaku, koji je uspješno obavio vrlo zahtjevan pothvat da iz gotovo nepregledna mnoštva Dworkinovih radova odabere one koji najbolje predstavljaju osnovne ideje Dworkinove filozofije prava kao što su, primjerice, kritika pravnog pozitivizma, pomirba ideala pravičnosti i pravne sigurnosti, metoda konstruktivnog tumačenja (*constructive interpretation*), koncepcija prava kao integriteta (*law as integrity*), primjena pravno-političkih ciljeva (*policy goals*) i pravnih načela u tzv. teškim slučajevima (*hard cases*) te teza o jednom pravilnom odgovoru (*one right answer thesis*).

Sadržaj knjige *Izbrane razprave* R. Dworkina podijeljen je u dva dijela. Prvi dio čini uvodna studija Aleša Novaka o R. Dworkinu pod naslovom *Alkimija*

prava: Ronald Dworkin in sodnikovo ustvarjanje pravičnosti (str. 11 – 92), a drugi dio šest pomno odabranih Dworkinovih radova – *Model pravil I* (The Model of Rules I), *Vnovičen pogled na “naravno” pravo* (“Natural” Law Revisited), *Ali res ni nobenega pravilnega odgovora v težkih primerih?* (Is There Really No Right Answer in Hard Cases?), *Interpretativni pojmi* (Interpretative Concepts), *Integriteta v pravu* (Integrity in Law) i *Zakoni* (Statutes) (str. 93 – 370).

Svoju uvodnu studiju *Alkimija prava: Ronald Dworkin in sodnikovo ustvarjanje pravičnosti* Novak počinje zanimljivim kratkim prikazom nekoliko ključnih točaka iz Dworkinova života: Dworkinovo preuzimanje katedre od znamenitog teoretičara prava H. L. A. Harta, njegov zapaženi pripravnički staž kod poznatog suca Learneda Handa i njegovi polemički komentari važnih odluka Vrhovnog suda SAD-a (str. 11 – 12). Zatim, kroz analizu Dworkinova nastojanja da pomiri dva ideala koji se najčešće nalaze na suprotnim polovima filozofskih razmišljanja – ideal pravičnosti i ideal pravne sigurnosti – Novak Dworkinovu filozofiju prava karakterizira kao “traženje srednjega puta” između jusnaturalizma (ideal pravičnosti) i pravnog pozitivizma (ideal pravne sigurnosti), pri čemu Dworkinov doprinos Novak vidi u tome što je u središte toga nastojanja prvi put postavljen sudac, a ne zakonodavac (str. 14 – 16). Dworkinov pravno-filozofski opus Novak dijeli u dva razdoblja, smatrajući pri tome, suprotno nekim stajalištima, da između njih, unatoč nedvojbenoj kvalitativnoj razlici, ipak postoji određeni kontinuitet. Ranije razdoblje, koje obilježuju teme poput sudskog odlučivanja u tzv. teškim slučajevima, oštra kritika Hartove teze o suđenju na temelju diskrecijske ocjene, upozoravanje na pravnu obvezatnost pravnih načela i pravno-političkih ciljeva, završava objavom poznate Dworkinove knjige *Taking Rights Seriously* (1977.). Kasnije razdoblje, u kojem Dworkin predstavlja svoju teoriju o interpretativnom pristupu pravu te nudi zaokruženu teoriju sudskog odlučivanja, oslikava se u njegovoj drugoj zbirci rasprava *A Matter of Principle* (1985.) i njegovu središnjem pravnofilozofskom djelu *Law’s Empire* (1986.) (str. 16 – 18). U nastavku studije Novak vrlo pedantno, precizno, lako razumljivo, oslanjajući se na obilje relevantne literature, zaokruženo izlaže najvažnije Dworkinove ideje i teze iz obaju razdoblja njegova opusa, pri tome uvijek vodeći računa da sustavno i jasno izloži i mnogobrojne kritike koje je svojim idejama i tezama, ali i osebujnim polemičkim pristupom, Dworkin pobudio (str. 18 – 80).

Prvo poglavlje drugog dijela knjige *Izbrane razprave (Model pravil I)* čini prijevod Dworkinova rada *The Model of Rules I*, izvorno objavljenog 1967. godine, koji je kasnije postao drugo poglavlje knjige *Taking Rights Seriously* (1977.) (str.

93 – 136). Navedeni rad, u kojem Dworkin oštro napada glavne teze pravnog pozitivizma, temeljeći svoju kritiku uglavnom na Hartovoj inačici pozitivizma, označuje početak poznate Dworkinove rasprave sa svojim učiteljem H. L. A. Hartom. Dworkin posebno kritizira Hartovu tezu prema kojoj u tzv. teškim slučajevima suci imaju ovlast odlučivati na temelju diskrecijske ocjene (primjenom izvanpravnih standarda) i tako stvarati novo pravo te iznosi stajalište prema kojem se suci u takvim slučajevima trebaju osloniti na pravna načela i pravno-političke ciljeve (pravnoobvezujuće smjernice), koji, zajedno s pravnim pravilima, čine sastavni dio prava.

Drugo poglavlje drugog dijela knjige (*Vnovičen pogled na "naravno" pravo*) prijevod je Dworkinova rada "*Natural*" *Law Revisited*, objavljenog 1982. godine (str. 137 – 173). U tom radu, služeći se analogijom s književnom interpretacijom i motivom lančanog (stupnjevitog) romana kao metaforom, Dworkin iznosi svoje ideje o interpretativnom pristupu pravu (što će kasnije nazvati metodom konstruktivne interpretacije) i prikazivanju pravne građe u njezinu "najboljem svjetlu", koje potpunije razrađuje u djelu *Law's Empire* (1986.).

Treće poglavlje drugog dijela knjige (*Ali res ni nobenega pravilnega odgovora v težkih primerih?*) prijevod je Dworkinova rada *Is There Really No Right Answer in Hard Cases?*, objavljenog u zbirci njegovih rasprava *A Matter of Principle* (1985.) (str. 175 – 214), u kojem Dworkin predstavlja jednu od svojih najkontroverznijih teza, prema kojoj pravo i u tzv. teškim slučajevima, ako ga se pravilno interpretira, uvijek daje odgovor na sporno pitanje. Tom je tezom Dworkin odbacio prevladavajuće shvaćanje o nužnoj nepotpunosti prava i zadaći suca da takvu nepotpunost rješava stvaranjem novog prava.

Četvrto, peto i šesto poglavlje knjige (*Interpretativni pojmi, Integriteta v pravu i Zakoni*) prijevodi su triju poglavlja – *Interpretative Concepts, Integrity in Law i Statutes* – iz Dworkinova najvažnijeg djela *Law's Empire* (1986.).

U radu *Interpretativni pojmi (Interpretative Concepts)* (str. 215 – 265) Dworkin izlaže kritiku pravnog pozitivizma kroz svoj poznati argument tzv. semantičkog uboda (*semantic sting argument*; kritika semantičkih teorija prava kojima je temeljni cilj pronaći zajedničke kriterije uporabe riječi "pravo"). Također, iznosi tezu o pravu ne kao semantičkom, nego interpretativnom pojmu i teorijski upotpunjuje svoju raniju ideju o interpretativnom pristupu pravu, koji naziva konstruktivnom interpretacijom.

U radu *Integriteta v pravu (Integrity in Law)* (str. 267 – 324) Dworkin predstavlja svoju tzv. treću koncepciju prava – pravo kao integritet – koju smješta između pravnog konvencionalizma (ontološke teorije prava; teorije o tome što

pravo jest) i pravnog pragmatizma (instrumentalističke teorije prava; teorije o tome kako pravo najbolje tumačimo). Konceptiju prava kao integriteta Dworkin izlaže kao interpretativnu teoriju prava (služeći se likom zamišljenog suca Herkula, suca natprirodnih intelektualnih moći i strpljenja) koja od suca zahtijeva da sebe zamisli kao autora u lancu prava (analogno piscu lančanog romana) koji ranije pravne materijale interpretira kao dio duge priče koju svojom odlukom mora nastaviti tako da priču oblikuje najbolje što može sa stajališta političkog morala zajednice.

Zadnji od šest prevedenih izabranih Dworkinovitih radova, *Zakoni (Statutes)* (str. 325 – 370), deveto je poglavlje knjige *Law's Empire*. U tome radu Dworkin kritički analizira široko prihvaćeno shvaćanje da sudac pri interpretiranju zakona treba otkriti izvornu namjeru zakonodavca te posebno raščlanjuje predloženu metodu konstruktivne interpretacije prema kojoj sudac zakone treba tumačiti na način koji proizlazi iz najbolje interpretacije zakonodavnog postupka kao cjeline, pri tome se rukovodeći ne samo vlastitim uvjerenjima, nego i idealima političkog integriteta, pravednosti, pravičnosti i minimalnih zahtjeva pravičnog postupka, kako se primjenjuju na zakonodavstvo u demokratskom društvu.

Na kraju ovoga prikaza valja reći da je knjiga R. Dworkina *Izbrane razprave* najbolji nastavak dosadašnjih uspješnih prijevoda značajnih općeteorijsko-pravnih i filozofsko-pravnih djela, objavljenih u slovenskom bibliotečnom nizu Pravna obzorja. Knjigu odlikuje reprezentativan izbor Dworkinovitih radova, koji uspijeva istaknuti najvažnije Dworkinove teze i ideje, od kojih mnoge, iako podvrgnute žestokim kritikama, predstavljaju važan doprinos području opće teorije i filozofije prava. Dakako, za takav izbor najzaslužniji je urednik knjige Aleš Novak koji je, osim uspješnog izbora Dworkinovitih radova, knjigu popratio i sadržajno vrlo zanimljivom i sveobuhvatnom te stilski elegantno napisanom uvodnom studijom o Ronaldu Dworkinu.

Dr. sc. Luka Burazin